

Problematiku onoho času“ vynikajúco spracoval Mircea Eliade v svojej práci *Mýtus o večnom návratu*. Praha 1993.

Túto funkciu mu Rómovia prisdružujú pravdepodobne ešte z indickej pravlasti, kde oheň ako Agni „zaháňal temnotu a zlé sily“. RÁCOVÁ, A.: „Agni“ (heslo). In: *Komarovský, J. (ed.): Religiozná viera a náboženská výchova. Terminologický a výkladový slovník*. Bratislava 1997, s. 16.

Porovnaj KOMOROVSKÝ, J.: *Mravny poriadok a jeho náboženská sankcia*. Bratislava 1995, s. 112-139.

Príbehy takého typu sú inak pomerne frekventované. Pekné ukážky sú napríklad v ŠEBKOVÁ, H.: „Strípky romské tradície v osadě v Hermanovcih.“ In: *Romano Džániben VIII*, 3-4/ 2001, s. 51-64.

KÖNIG, F. – WALDENFELS, H.: *Lexikon náboženství*. Praha 1994, s. 440.

Tamže.

PUHVEL, J.: *Srovnávací mythologie*. Praha 1997, s. 84 a n.

Problematika normativity v žitom náboženstve pozri napr. BĚLKA, L. – KOVÁČ, M. (eds.): *Normativní a žité náboženství*. Brno – Bratislava 1999.

KOMOROVSKÝ, J.: *Mravny poriadok a jeho náboženská sankcia*, c. d., s. 42.

Posvätná prísaha je oveľa viac formou ľudového náboženstva, než by sa mohlo zdať na prvý pohľad. Oficiálny postoj cirkvi k nej je prinajmenšom obzretný, pretože nemôže nebrať do úvahy Kristove výroky z Matúšovho evanjelia, ktoré fakticky zakazujú prísahať: „Niako neprisahajte – ani na nebo, lebo je Božím trónom, ani na zem, lebo Mú je podnožou, ani na Jeruzalem, lebo je mestom veľkého kráľa, ani len na vlastnú hlavu nebudete prísahať, lebo ani jediný vlas nemôžeš urobiť bielym alebo čiernym. Ale nech je vaša reč – áno – áno, nie – nie, lebo čo je nad to, je od zlého.“ Mt 5,34-37. Cit. podľa Nová zmluva, Transcius, Liptovský Mikuláš, 1990.

utor.

Ľilán Kováč, Doc., PhD. (1967) vyštudoval religioznú filozofiu a históriu na Filozofickej kultúre Univerzity Komenského v Bratislave. Zaoberá sa náboženským myslením a správaním archaických spoločenských. Svoju pozornosť zameriava najmä na región Mezoameriky, kde absolvoval dva dlhodobé terénne výskumy. Okrem početných štúdií z tejto oblasti je autorom viacerých publikácií: „Sinko Jaguára – Náboženský svet Olmekov, Mayov a Aztékov“ (Bratislava 2002) a spoluautorom publikácie „Lacandónci – Poslední praví Mayoviti“ (Bratislava 2001). Od roku 1998 usporadúva každoročne terénne výskumy ľudovej viery, povier a mágie na Slovenskom vidieku. Zo štúdií na túto tému vyšli napr. „Voda v ľudovej viere obyvateľstva Bielych Karpát“ (Uherské Hradištie 1999), či „Tajomstvo hôr v Bielych Karpátoch“ (Národopisná revue, Brno 2000). Od roku 2000 do výskumov ľudovej viery zahrnul aj problematiku Rómov. Je spolueditorom publikácie „Normativní a žité náboženství“ (Brno-Bratislava 1999), aktívny je aj ako tajomník Slovenskej spoločnosti pre štúdium náboženstiev pri SAV. V súčasnosti je vediacim Oddelenia religiozníkaty Katedry etnológie a kultúrnej antropológie na FfF UK v Bratislave.

BOH MEDZI VOJNOVÝMI PLOTMI Náboženská polarizácia v rómskej kolónii v Plaveckom Štvrtku

Tatiana Podolinská

Ciel štúdie

Počiatočným cieľom výskumu malo byť zmapovanie vzniku a pôsobenia nového náboženského hnutia – zboru Slovo života – v rómskej kolónii v obci Plavecký Štvrtok na Záhorí. Toto kresťanské hnutie tu pôsobí už viac ako 10 rokov a za dobu svojho pôsobenia prešlo radikálnymi zmenami nielen ono samotné, ale zaujímavé zmeny nastali aj v postojoch rómskej komunity k tomuto hnutiu. V priebehu výskumu som postupne prišla k záveru, že výskumnú otázku je potrebné rozšíriť, nakoľko aj vďaka pôsobeniu tohto hnutia došlo k náboženskej polarizácii danej komunity, pričom každá zo vzniknutých skupín sa ďalej vyvíja samostatným smerom. V zložitej situácii, v akej sa kolónia práve nachádza, sa ukázalo potrebné dôkladne preskúmať pozadie a históriu vzniku tejto polarizácie, v rámci ktorej pôsobenie zboru Slova života zohráva svoju zdanlivo nepriamu, ale v skutočnosti veľmi zaujímavú úlohu.

Terminológia

A) v štúdiu používam často rozlíšenie *externé/interné* javy, resp. *externá/interná komunikácia*. Termín „interný“ zavádzam na označenie javov prebiehajúcich vo vnútri rómskej kolónie a výhradne medzi členmi tejto kolónie. „Interná komunikácia“ je potom vnútorná komunikácia medzi rómskymi členmi kolónie. Termínom „externý“ označujem javy vzhľadom na kolóniu vonkajšie, resp. cudzoročné, vonkajšie vplyvy, impulzy, zásahy a pod. „Externá komunikácia“ je typom vonkajšej komunikácie, ktorú rómski členovia kolónie uplatňujú v styku s externými nečlenmi kolónie a Nerómami. V tomto bode by bolo potrebné presnejšie

špecifikovať rôzne úrovne externej komunikácie, vzhľadom na inscenovanie rôznych komunikačných rolí, alebo vzhľadom na rozdielnosť komunikačných situácií a nim podriadených komunikačných stratégií a pod. V tejto štúdií však vystupuje s týmto základným členením. Nesporne zaujímavé by bolo napríklad skúmanie tzv. cezhraničnej komunikácie („cross-border communication“), v ktorej sa výskumník časom ocitá s ňou súvisiaceho štatútu tzv. dohodcu (tzv. „broker“). Venujem sa mu len okrajovo pri opise výskumnej metódy a situácie výskumníka v úvodnej časti.

B) V štúdií budem hovoriť o *Rómoch*, napriek tomu, že v rómskej kolónii sa toto označenie interne nepoužíva. Endoetnonym „Cigán-Cigáňi“ ponechávam v priamej reči alebo na významovo relevantných miestach používam toto označenie v úvodzovkách ako „Cigán-Cigáni“.

C) V štúdií používam aj označenie „bieli ľudia“, hoci v literatúre je zaužívaný termín „majorita“ alebo „Nerómovia“. V tomto smere rešpektujem interný rómsky úzus (podobne ako v bode B, keď používam pre „Cigánov“ označenie „Rómovia“ preto, že sa to odo mňa ako od „bielejších“ očakáva). Použitím emického termínu tu nechcem otvárať tému „bieleho“ či „čierneho“ rasizmu, ide mi výhradne o priblíženie vnútorného sveta skúmanej skupiny a ich skupinových reflexií.

– *To sa vždy musí zdôvodniť. Lebo keď sa povie ľudia, tak nechápeme ktorí.*

Tab ich mosime nazvať: bieli a my.

D) V štúdií zavádzam aj termín pre osobitý druh komunikácie, ktorý nazývam skupinový. *Skupinová komunikácia* je špecifickým typom externej komunikácie s cudzou osobou, keď sa celková výpoved' nedá priradiť jednotlivcovi, ale celej skupine, skladá sa totiž z krátkych výpovedí rôznych členov skupiny, pričom ostatní členovia jeho odpoveď na znak súhlasu bezo zmeny zopakujú alebo pridajú vlastný postreh či upresňujúcu informáciu. Jednotlivé individuálne výpovede tak neustále prechádzajú „sitom“ skupiny. Navyše, ich kolektívnym zopakovaním sa nevstúpa prechádzajú „daného kolektívu a prechádzajú do skupinového aj individuálneho komunikačného repertoáru. V tomto skupinovom repertoári tak viduálneho komunikačného repertoáru. V tomto skupinovom repertoári tak kolujú isté ľahky, ktoré sú reakciou tejto skupiny na externé podnety. Napriek závažným sklonom k stereotypizácii je tento druh komunikácie pomerne flexibilný a každý z účastníkov skupinovej výpovede môže kedykoľvek celkom zmeniť náladu skupiny i smerovanie celého rozhovoru. Najviac sa podobá hre, keď každý z účastníkov povie vetu, ktorou naznačí dej príbehu. Dej však môže byť v každej chvíli zvrátený neočakávaným smerom ďalším účastníkom rozhovoru. Autorom príbehu je potom celá skupina zúčastnených.

Charakteristika rómskej kolónie z Hladiska emicity

V r. 1991 sa pri sčítaní ľudu v Plaveckom Štvrtku k rómskej národnosti prihlásilo 7 obyvateľov. Podľa evidencie miestnej správy z r. 1989 žilo v dedine 283 „Cigánov“. Z. Kumanová na základe vlastného výskumu v oblasti koncentrovaného osídlenia Rómov v časti zvannej „kolónia“ zisťila počet 328 Rómov.¹ Podľa najnovších zistení z posledného sčítania ľudu má počet Rómov, ktorí sa prihlásili k rómskej národnosti, stúpajúcu tendenciu. Tento údaj pomerovaný k rastúcemu počtu rómskeho obyvateľstva v Plaveckom Štvrtku možno nájsť v nasledovnej tabuľke (v oboch prípadoch som vychádzala z oficiálnych štatistík, hoci reálny počet rómskeho obyvateľstva v kolónii v Plaveckom Štvrtku bol v r. 1991 aj v r. 2001 vyšší).

Rok	reálny počet Rómov	rómsku národnosť uviedlo	percentá
1991	283	7	2,47%
2001	394	19	4,82%

Pri súčasnom výskume respondenti vo svojich odpovediach opakovane zdôrazňovali, že oni sú „slovenski Rómovia“. Pritom citliві potrebu dodávať, že sú ľudia, rovnako ako sú ľudia „bieli“ (rozmnej Slováci).

– „Slovenski Rómovia. Jak vy ste človek, tak aj my sme. Vy máte tú istú krv co my máme.“

– „Pán Bůh ma jednu barvu. Srdce máme jednaké, aj chleb máme stejný. Krev máme stejnú.“

– „Pán Boh nás stvoril s jedným, a to šekých s romakým. Rozdeľujú sa pry krvi děcka, běčka, běčka, nulky že něgdo máme, ale červená farba je to. My sa lišime iba taktó“ /vonkajším výzorom/.

Z týchto, už čiastočne skupinovo stereotypizovaných výpovedí možno usudzovať, že prihlásenie k rómskej národnosti považujú za niečo deklasujúce. Stretnom sa dokonca aj s názormi, že je to nebezpečné.

– „Já vím, nač by to bylo dobré, keby že sa hlásime k rómskej národnosti. Matí by sme peníze, mali by sme už konečně někoho v romskom zastupitelství, ale tadý je otázka, Cigáni sa boja. Nastane doba, že nás nepustí do obchodu, nastane doba, že nás neošetrá a takto... To už je taká bolaná mysl (...). Tehoto sa oni obávají. A teho vlastně, že oni sú Slováci.“

Zaujímavé je i zistenie, že prihlasovanie sa k rómskej národnosti prebieha prevažne v rodinnom kruhu, t. j. prakticky nie je možné, aby sa v rámci jednej ro-

diny niekto prihlásil k rómskej národnosti a niekto nie. Rastúci počet prihlásených Rómov v kolónii súvisí s pôsobením rodiny, ktorá sa v r. 1991 prvá prihlásila k rómskej národnosti, a zatiaľ prebieha výhradne na tejto strane polarizovanej kolónie.

– „Keby ja si dam rómsku národnosť, tak aj moja roľníka si dá. Ale ja by som si musela byť na beton istá, že tam dakto, koho chcem voľiť, stojí za to.“

So špecifickým vedomím etnicity súvisí i fakt, že v kolónii už takmer dve generácie Rómov neovládajú ani nepoužívajú rómsky jazyk. Ich slovná zásoba rómskych slov je na elementárnej úrovni, hlavným komunikačným a „materským“ jazykom je miestne nárečie – záhoráčtina. Miestni Rómovia sú napríklad v obmedzenej miere schopní rozumieť rómskym piesňam, ktorých nahrávky s obľubou počúvajú. Aktívne sa však rómčina používa už len v dvoch extrémne konzervatívnych druhoch komunikácie: v nadávkach a tzv. *kinutiach* (miestny názov pre preklihanie, zaklihanie, prekliatie).

Prevládajúcim etnonymom v internej komunikácii je „Cigán–Cigáňi“. V externej komunikácii – najmä v komunikácii s „bielymi“ sa však pokúšajú používať ternej komunikácii – najmä v komunikácii s „bielymi“ sa však pokúšajú používať označenie „Róm–Rómovia“ a trvajú na tom, aby tak boli „zvonku“ oslovení. Osvojovanie exoetnonymu „Róm–Rómovia“ je v Plaveckom Štvrtku diferencované a v podstate prebieha na tej strane polarizovanej kolónie, ktorá sa začína hlásiť k rómskej národnosti.

– „Ja poviem, akože Cigán, ale ve skutečnosti, že sme Romové (...). Dlhé roky nás volali Cigáni a zrazu sme premenovaní. Ale keby sme si to my, to Romi, tak h sebe prišlišli, tak ono by to bolo jakože aj pre nás přijatelné. A aspoň by sme si něco osvojili. Lebo to Cigán ve skutečnosti to znamená klanár.“

– /označenie Rómovia/ „To hieľi ľudé používaú. To je také dímné... No a Rom, že znamená, prvý v překlade číoviek. A ono je to také důstojné.“

V opačnej – tradičnej časti kolónie som sa s aktívnym použitím „Róm–Rómovia“ v externej komunikácii stretla len výnimočne. Označenie „Cigán–Cigáňi“ tu nevymínala pejoratívne a v externej komunikácii ho preto mnou obhajovali. Za všetky tvrdenia tu uvediem jeden príklad, ktorý svedčí aj o uchovaní tradičného „cigánskeho“ hodnotového systému. Ide pôvodne o dlhší príbeh vysvetľujúci vznik etnonymu „Cigán“. V Plaveckom Štvrtku sa mi podarilo zaznamenať už len jeho neúplnú a skomolenú verziu.²

– „Proč nás nazývajú Cigáňi? Lebo klínek ukradel jeden Cigán. Keď Ježíša zatáhali na ten kríž. Lebo mescel, aby mu tých klínů dali více. Nazvali mu proto Cigáň. Lebo mescel ho dat ubývat.“

V opačnej časti polarizovanej kolónie sa, naopak, v externej komunikácii nový exoetnonym aktívne používa. Označenie „Cigán–Cigáňi“ tu vymínajú jedno-

značne negatívne a najčastejšie ho vo význame nadávky používajú na označenie Rómov z druhej, tradičnej časti kolónie. Tých považujú za „Cigánov“, pričom na nich už aplikovali osvojený stereotypný hodnotový systém „bielej“ majority: napr. oni kradnú, majú špinu vo dvoroch, nemajú záchody a pod.

– „Hladovali odjakživa a bídávali. Nepoznali čo sú dobré věci, čo je myšľo, pravdělně, všetko sme ich naučili! Ostatní Cigáňi boli tak, jak keď vidíte psa na zemi!“

Napriek oficiálnemu prihláseniu k rómskej národnosti sa táto „progressívna“ časť osady netají túžbou po asimilácii a integrácii s „bielou“ majoritou. Svoje tvrdenie dokladajú aj pôvodne napoly „bielym“ rodokmeňom:

– „Mojia mama mala biele kudrnaté vlasy a modré oči. Mama není pravá Cigánka, lebo její děda je z Francie. Biely Francúz. Ostat tady v první světové vojně a tu sa oženil. Takže ona má mama koreňe vo Francúzsku.“

S celkom inými a zaujímavými názormi som sa stretla u Rómov, ktorí pravidelne prechádzajú do styku so Slovom života a jeho prostredníctvom sa zúčastňujú aj aktívne Rómskej iniciatívy a iných nevládných organizácií podporujúcich Rómov. Pre krátkosť priestoru tu nemôžem prezentovať celé spektrum vyhranených názorov, ale za všetky uvediem aspoň jeden:

– „Oni, keď nás chcú, aby sme sa že integrovali, všelijaké nové slovíčka používajú na nás, než na to dýdem, co to vlastně oni vyprávují, co to vlastně chcú, mosim najst nějaký slovíček, o čem to debatuje, nebo přídem a honortim, prosim ta, to co je za slovo, mojemu nadřizenzemu, toto zase co oni vymysleli, co znamená „asimilovat“ a „integrácia“. Co to je? Masi mi to vysvětlit na lopatu, aby to máj cigánský mozek pochopil. A keď to pochopí, tak, ve skutečnosti uvažujem nad tem, co nám chcú vlastně zebrať? Co nám chcú zebrať?“

Výskumná metóda, situácia výskumníka

Mojim cieľom bolo zhrnomaždiť čo najviac výpovedí všetkých strán zainteresovaných na konflikte v rómskej kolónii (externe aj interne), Rómov zúčastňujúcich sa vyučovania zboru Slova života, vyučujúcich učiteľov i pastory, detí aj ich rodičov, ako i oficiálne stanovisko vedenia obce, miestnej polície, cirkvi a na-pokon i „bielej“ majority obce.

Ako výskumnú metódu som použila riadené interview a pozorovanie. Rozhovorom som na začiatku vždy nechala voľný priebeh, takže sa mi podarilo získať aj bezprostredné a sponánné výpovede. Moje prijatie po prekonaní počítačových barier bolo vždy srdečné a otvorené. K počítačovým barrierám sa pridružila aj jedna chyba z mojej strany, ktorá mohla ohroziť celé pokračovanie výskumu. V okamihu, ako som sa snažila získať nákrtes osady a zapisovať popisné

čísla domov, totiž miestni obyvatelia nadobudli dojem, že mojím skrytým zámerom je mapovanie tzv. „čiernych stavieb“ v kolónii, teda domov postavených bez starebneho povolenia. Na druhý deň mi cestu do osady zastala štvorica mužov, ktorým som musela viac ako dôkladne vysvetliť, na čo presne tento nákres potrebujem. Napriek zdantlivej akceptácii môjho zámeru som „vyčítala“ nevhodnosť pokračovania výskumu týmto smerom. Dokončila som ho až v úplnom závere výskumu, keď už o mojich „juprimných výskumných zámeroch“ nikto nepochyboval. V rómskej kolónii už prebehlo niekoľko výskumov (etnologických, jazykových a pod.), a tak som nemala väčšie problémy s vysvetľovaním svojho pôsobenia. Napriek predchádzajúcim výskumom sa však Rómovia ešte so záujmom o nákres osady nestretli, a preto som náhle „vypadla z roly“, ktorú odo mňa očakávali.

Moja pozícia v osade bola celkovo značne komplikovaná. Vzhľadom na prebiehajúci konflikt, Rómovia vthali možnosť „vyrozprávaní“ svojich krtvd i právd a automaticky ma posúvali do úlohy arbitra. Táto poloha by síce prihášala so sebou početné výhody, neustále mi však hrozilo zaradenie do „jedného“ tábora, čo by prirodzene celkom znemožnilo výskum v „ostatných“ táboroch. Už samotná moja prítomnosť v osade, alebo neproporčný výber navštevovaných rodín mohli vyvolať nový konflikt, ktorý bol latentne „všadeprítomný“. Za danej situácie by ma bola napríklad celkom skompromitovala prítomnosť akéhokoľvek prostredníka, preto som do kolónie a jednotlivých táborov chodila celkom sama, neodvolávajúc sa na žiadnu autoritu či inštanciu. V počiatočných výskumoch som sa napriek srdiečnemu a otvorenému prístupu nachádzala jednoznačne v pozícii síce neutrálneho, ale „externistu“. Postupujúci výskum a účasť na rôznych bezprostredných situáciách ma posunul do pozície neutrálneho „brokera“ a moje rozhovory s informátormi nadobudli charakter cezhraničnej komunikácie. Musím však dodať, že sa tak stalo až potom, keď som podstúpila akési „obrátené interview“, teda interview zo strany pôvodne interviewovaných. Táto pozícia sa mi otvorila až poodhalením vlastného súkromia a vlastnej identity, vlastných názorov a postojov. Išlo o minikvalifikačnú skúšku, ktorou sa mi nepochybne mnohé dvere otvorili, nepochybne však rovnako mnohé aj zatvárali.

Pochopiť genézu konfliktu i zložitú náboženskú polarizáciu v rómskej kolónii sa nedalo bez dôkladného preniknutia do príbuzenských a sociálnych vzťahov. Zistila som, že tu funguje tzv. systém dvorov, ktoré sa v „traditnej časti“ nazývajú väčšinou podľa „hlavných mužov“ v rodine, kým v „progresívnej časti“ prevláda tendencia nazývať dvory a domy podľa žien. Tento fakt sa mi potvrdil nielen pri

zakreslovaní orientačného plánu osady, ale najmä v početných spon-tánných výpovediach. Každý obyvateľ kolónie má okrem vlastného „oficiálneho“ mena, ktoré sa chápe skôr ako externé, aj interné meno, ktoré medzi sebou používajú len obyvatelia kolónie. Ide o jednoslovnú identifikačnú prezývku. Táto prezývka je individuálna – nie je rodinná ani rodová. „Ako komu kritičia“ závisí od otca, mamy, strýčka alebo tety, ktorí prvú úspešnú prezývku pre dieťa vymysli. Hoci sa mi podarilo pomerne rýchlo preniknúť do systému prezývok a príbuzenských vzťahov, v záujme zachovania anonymnosti informátorov tu nemôžem použiť externý ani interný kód. Obmedzím sa preto len na používanie dvoch základných táborov z interného kódu, tábora tzv. Čvrtceckých, ktorých tu nazývam aj „traditná časť“ kolónie a tzv. Bučanských, ktorých tu nazývam „progresívna časť“ kolónie (ďalej vysvetlím prečo). Do tábora Čvrtceckých sa v internom kóde rätajú aj tzv. Malackí (Malacané). Ide asi o päť rodín pôvodne Čvrtceckých, ktoré sa odsťahovali z Plaveckého Štvrtka do Malaciek. Po ich opätovnom návrate do kolónie získali skupinovú prezývku Malackí (Malacané).

Analýza základných postojov skúmaných skupín (externé vzťahy)

A) Vedenie obce a polícia – rómska kolónia

Vedenie obce a polícia hodnotí vzťahy medzi Rómami v kolónii ako problematické. Posudzuje ich však ako interný problém Rómov. Správanie Rómov k „bielej“ majorite obce, t. j. externé vzťahy sú z hľadiska vedenia obce aj polície uspokojivé až bezproblémové. Vedenie obce aj polícia sa snažia zachovať si v inter-nom spore v rómskej kolónii neutrálnu pozíciu. Aktivity zboru Slova života v kolónii hodnotia neutrálne až pozitívne. Rómska kolónia hodnotí vedenie obce pozitívne a prísudzuje mu úlohu arbitra, alebo kladne hodnotí pokus o neutrálnu pozíciu. Políciu ako výkonný orgán však obe konfliktné strany vnímajú ako zaujatú v prospech opáčnej strany, oba tábory zhodne tvrdia: „Nám neví uverené.“

B) „Biele“ obyvateľstvo obce – rómska kolónia

Postoj „bieleho“ obyvateľstva možno rozdeliť na dve skupiny. Ty, ktorí žijú v častiach dediny vzdialenejších od kolónie a neprichádzajú do príameho kontaktu s miestnymi Rómami, hodnotia rómsku kolóniu jednoznačne negatívne ako „hanbu dediny“, tejto časti dediny sa boja a „nikdy by tam nevrátili“. Táto časť obyvateľov hodnotí negatívne aj „neutrálny postoj“ vedenia obce (hovori o „proci-gánskom vedení“, „cigánskej starostke“) a netají sa túžbou vystáňovať všetkých Rómov z dediny. Pri výskume sa mi potvrdilo, že väčšina tejto časti obyvateľstva

pozná miestnych Rómov len zo správ v televízii alebo prostredníctvom správ z novín a k rómskej kolónii zaujíma apriórne stereotypne negatívne stanovisko. Inak hodnota Rómov z kolónie „bieli“ obyvateľia, ktorí žijú v bezprostrednej blízkosti kolónie (tzv. Budovčané), alebo ktorí prichádzajú s nimi denne do kontaktu (obchodníci, učiteľky v materskej škôlke a pod.). Títo vnímajú Rómov z Plaveckého Štvrtka ako vcelku slušných ľudí, ktorí majú vnútorné konflikty v kolónii. Na rozdiel od vyššie spomenutej, apriórne negatívistickej časti obyvateľov, vedia o pôsobení Slova života v kolónii a hodnotia ho pozitívne.

Postoje rómskej kolónie k „bielmu“ obyvateľstvu je možné rozdeliť do dvoch skupín v podstate rešpektujúcich moje delenie na progresívnu – Bučanskú a tradičnú – Čtvrteckú časť kolónie. Čtvrtecki zaujímajú k „bielym“ prevažne stereotypne negatívne stanovisko. Bučanská časť, ktorá prichádza do kontaktu s „múdrymi bielymi ľuďmi“, ich hodnotí prevažne pozitívne.

C) *katolícka cirkev – rómska kolónia*

Postoj miestnej katolíckej cirkvi a farára k rómskym obyvateľom kolónie je indiferentný. Farár rešpektuje fakt, že Rómovia do kostola nechodia a z oficiálneho cirkevného hľadiska si vystačia so sviatosťou krsťu a poslednou sviatosťou. Podľa výpovedí Rómov nikdy do rómskej osady nevstúpili a nepokúšal sa šírť slovo Božie medzi Rómami v kolónii. Kontakty s nimi obmedzuje na nevyhnutné minimum. O pôsobení hnutia Slovo života je informovaný a zaujíma k nemu indiferentne pasívny prístup – berie ho ako „rómsku záležitosť“.

Postoje rómskej kolónie ku katolíckej cirkvi a miestnemu farárovi je opäť potrebné diferencovať. Keďže sa im podrobnejšie ešte budem venovať, obmedzím sa skutočne len na stručný náčrt. Čtvrtecká časť kolónie sa hlási ku katolíckej cirkvi, dáva svoje deti krsťiť v kostole, volá farára na pohreby svojich rodinných príslušníkov. Vzťah k osobe farára je však negatívny: „V Boha vierime, ale farárovi neveríme.“ Táto časť osady si do katolíckej viery bez väčších problémov implementuje tradičné prvky rómskej ľudovej viery – *premodalizovanie* pri obrazoch svätých, záškolné čarovanie so sviečkami na Všetkých svätých, preklínanie nepriateľa pri mene Boha braného za svedka, súkromné sobáše pred obrazmi svätých a pod. Bučanská časť osady má negatívny vzťah nielen k miestnemu farárovi, ale aj ku katolíckej cirkvi ako takej. Hlási sa ku kresťanstvu. Stretna som sa tu dokonca s názorom, že katolíci sú vlastne oficiálna sekta. Napriek tomu väčšina tejto „progresívnej časti“ volá na svoje pohreby miestneho farára a dáva krsťiť svoje deti aj v katolíckom kostole. Od ostatných praktík rómskej viery v kolónii, menovaných vyššie, sa ostro distancuje a nazýva ich bosoráčtvom,

okultizmom a satanizmom. Slovo života rešpektuje katolícku cirkev, aj „každú cirkev a denomináciu“. Katolícke náboženstvo však považuje za mŕtve a vzdialené Rómom. Postoj farára charakterizuje ako chladný a nadradený.

Život medzi vojnovými plotmi (interná polarizácia rómskej kolónie a genéza konfliktu)

S vojnovými plotmi som sa prvýkrát stretla na obecnom úrade, sediac so starostkou nad oficiálnym plánikom rómskej kolónie. Pri pohľade na mapku a systém pridelovania popisných čísiel som si hneď uvedomila úžasný potenciál tohto systému, aj jeho výpovednú hodnotu. Systém spočíval v podvojnóm delení čísiel na oficiálne a „čierne“ stavby (stavby bez stavebného povolenia). Oficiálne „materské“ čísla boli v plániku zakreslené červenou, neoficiálne „dečské“ modrou farbou. Systém potom spočíval v pravidle pridelovania rovnakého popisného čísla prirúženej čiernej stavbe z nej pochádzajúceho rodinného popisného čísla napríklad oficiálna stavba mala číslo 363, toto bolo na plániku vyznačené červenou farbou. K nemu prirúžená čierne stavba rodinného príslušníka alebo čierne stavba niektorého rodinného príslušníka z materského domu v ktorejkoľvek časti osady bola označená číslom 363a (b, c a pod.) a v plániku mala modrú farbu. Tento systém tak nielen mapoval pôvodné – najstaršie domy v osade a novostavby, ale prehľadným spôsobom mapoval sídelnú segregáciu a agregáciu (kumuláciu) na základe príbuzenských vzťahov. Okrem mapovania interných vzťahov v osade bol tiež nepríjemný, ale jednoznačným dôkazom toho, že obečný úrad sa veľmi dobre orientuje vo vzťahoch a rodinných pomeroch v rómskej osade.

Táto napohľad obyčejná mapa mi prezradila ešte viac. Pri pohľade na systém príbuzenskej sídelnej agregácie, tzv. systém dvorov, keď čierne stavby mladších členov rodiny vznikajú okolo povolenej stavby vo dvore tzv. „hlavy dvora“, teda hlavy rodiny, som si uvedomila aj zjavnú deliacu líniu prechádzajúcu vertikálne približne stredom osady, rozdeľujúcu ju tak na dve polovice. Sídelné agregácie v rámci dvorov tak prechádzajú touto nepísanou segregáčnou líniou. Červené – pôvodné popisné čísla jednoznačne potvrdzovali, že táto deliaca čiara tu jestvovala dávno pred vypuknutím otvoreného konfliktu.

Oba postrehy sa potvrdili hneď, ako som do kolónie vstúpila. Sieť napohľad rovnakých cestičiek a chodníkov podliehala striktným pravidlám príslušnosti ku konkrétnym dvorom a jednotlivým domom, a tak som sa neustále stretávala s usmerneniami typu „*tade nechodzte, idzte raši tade!*“ („*Cudze dzecko nemôže íst do dvora k temu ďalšimu.*“) Táto, na mape pomyselná segregáčná línia sa v osade už vôbec nedala prehliadnuť. Tvorila ju totiž frontová línia vojnových plotov,

nepriehľadných plotov z vlnitého plechu alebo drevených lát vysokých miestami aj 3-4 metre. Tieto ploty len zviditeľňovali bariéru a latentný konflikt, ktorý bol v osade prítomný vždy. V januári 2001 však tento konflikt prešiel do série vážnych bitiek a výtržností, ktoré sa dokonca nezaobíhali bez obetí na životoch a ťažkých ublížení na zdraví. Počas tzv. „vojny“ sa rodiny Bučanských dokonca vysťahovali zo svojich domov a istý čas žili v lese a v miestnej škôlke, kde im poskytlo útočisko Slovo života. Mojmim cieľom tu nie je hodnotiť Bučanskú stranu konfliktu, ktorá priznáva, že pred „neočakávaným“ útokom zo strany Čvrtceckých už mala z domov odťahovaný nábytok aj väčšinu hmotného majetku k rodinám vo Vysokej pri Morave, ani stranu Čvrtceckých, ktorá tvrdí, že všetky škody na opustených domoch si spôsobili Bučanskí sami („*sami si to vyľámali a poneдали ma nás*“). V súčasnosti vládne medzi obomi stranami hlboká nevráznosť rozdychaná sériou vzájomných súdnych sporov a „krivých“ výpovedí. V krátkosti sa tu teraz pokúsím načrtnúť genézu spomínaného konfliktu ešte pred vypuknutím tzv. vojny, resp. jeho internú genézu, rekonštruovanú na základe výpovedí rômskych obyvateľov kolónie.

Obe strany zhodne tvrdili, že ploty tu predtým neboli a obe strany spolu-
naživali v pokoji.

– „*Predtým sme boli ináci. Jedna rodina. Toto oplocení (?) Nič tadý nebýlo!*“
/Čvrtcecki/

– „*Ináč, my sme nemýeli ploty. Enomže oni jak začali tuto ti bitky robiť, tak sme moseli sa oplotti!*“ /Čvrtcecki/

– „*Ti ploty sme museli urobiť my!*“ /Bučanskí/

Dnes obe strany tento novotvar (ploty) vnímajú ako neoddeliteľnú súčasť svojho života, ohraničujúcu bezpečné teritórium od nebezpečného.

– „*Kebych myel peňize, sam to dám vymurovat na pět metrů! A ešte by som na to napojil trístodvaceti!*“ /Čvrtcecki/

V roku 2001, teda v čase vypuknutia otvoreného konfliktu, bol systém vojnových plotov relatívne flexibilný a odrážal meniace sa rozdelenie bojových strán. Tak vraj zo dňa na deň vysoký plot zmizol a objavil sa na inej strane dvora. Postupne však neutrálné územia vymizli a do konfliktu sa zapojila celá kolónia. Zloženie bojových strán je už pomerne fixné. Vojnové ploty, ktoré tu vyrástli, rozdeľujú osadu takmer na polovicu, pričom sa nedá prejsť stredom osady z jednej strany na druhú. V druhej časti kolónie si strana Bučanských urobila vlastnú studňu. Obe znepríatelené strany používajú nové „obchvatové“ prístupové komunikácie a snažia sa nepriehádzať do vzájomného kontaktu (tým predchádzajú aj možnosti vypuknutia ďalšej „vojny“). Konflikt spôsobil rozviazanie všetkých kontaktov,

stýkov a zväzkov s opakitou časťou kolónie. Prerušilo sa dokonca „*medzi Cigánmi to najposvetenjšie, odprevaďit Cigána z kolónie*“, teda vzájomná účasť na pohreboch.

– „*Vzájomne sa chodzilo na pohreby. Dokali nezacali tito bitky. A všelky vykazali sme im keď my máme pohreb, nám nepuštá na pohreb, lebo my si neželáme aby ste tam býli, na cinteri, lebo ste nám ublížili, tak aj oni nás tiež nepuštá na pohreb.*“ /Čvrtcecki/

Konflikt sa prenáša aj na mladšie a najmladšie generácie, keď odmietajú čo i len pripustiť možnosť vzájomného uzatvárania manželských zväzkov a mladšie deti odmietajú sedieť vedľa seba v škole.

– „*Už by sa medzi sebou nezobrali. Kdyby sme byli dva na písšti, já by sem od ni utekel! Lebo by som sa zahrabal pod pískem, nech umrem tam!*“ /Čvrtcecki/

– „*Ve škole nesedáa džeci vedla seba.*“ /Čvrtcecki/

Konflikt v kolónii sa rodil postupne. Jeho základ spočíval jednak v neprijatí a jednak nezачlenení sa troch žien z Bučian pri Trnave, tzv. Bučaniek. Tieto tri ženy-sestry sa usadili v kolónii a vydali sa za miestnych, tzv. Čvrtceckých Rómov. Jednej zo žien sa podarilo preniknúť do Čvrtceckého dvora a získať „prezývku manželka“. („*P z Bučaniěk sa začienila, tam bol silnější chlap.*“) Jej dve sestry však napriek vydaju za domácich Rómov nezískali tento status a naďalej ich, aj celé ich rodiny miestni nazývali Bučanky – Bučanskí. Navyše, ich vydajú odštartoval sídelnú segregáciu v kolónii a delenie na domácich Čvrtceckých a Bučanských.

– „*Ladín si zebval Bučanku. Ale naša baba nescela Bučanku do dvora. Tak mosel it tam bývat. Džeci jeho mjela ráda, ale už né tak jak nás.*“ /Malackí/

Hoci konflikt bol de facto v kolónii vždy prítomný, manželské zväzky sa uzatvárali aj medzi latentne „znepríatelenými“ stranami“. Sobášom sa však jednoznačne priznávala príslušnosť tej či onej strane, podľa toho, na ktorej strane osady zostali mladomanželka žiť.

– „*Bučanskí zostali na tej druhej strane, a ich děti, čo sa poženiili na této stranu, už ich volajú Miklašáři.*“ (Podľa jedného muža – hlavy dvora na strane Čvrtceckých.)

Ak sa však muž či žena z Čvrtceckej strany priženil/privydala do strany Bučanských, a túto príslušnosť potvrdil presťahovaním sa na túto stranu kolónie, automaticky získal prezývku Bučanskí. Je zaujímavé, že v týchto sobášoch je percentuálne zastúpených viac žien zo strany Bučanských. Teda viac Bučaniek priviedlo manželov do tábora Bučanských ako sa nechalo odvieť do tábora Čvrtceckých. Strana Bučanských je tak za dve generácie takmer rovnako početná ako pôvodná Čvrtcecká časť.

– „Potom si spravili oni jedno táborisko, my druhé. Ale oni sa vychoľo množú, tyto Bučáňky.“ /Čtvrteckí/

Obe strany potvrdzovali, že konflikt v osade začal už príchodom troch žien z Bučán.

– „Naši rodičé sa s nima nezhodli (...). Vtedy ich z Bučán z jednej príčiny vyhodli. Oni tam utopili jedného... Potom tí ženy, nesceli jít, ale výkaz im dali z Bučán. Jeden ich sem domásal a tady sa poudávali. Mamáň táhý jeden. A spávali tak sa poui... V gumáčkoch došli, z tých Bučán... Ti tři ženy“ /Čtvrteckí/

– „To oni tu robili furt. Celý život! Nic sa im nelíbilo. Oni sa furt hádali a prenisli to na celú osadu. A ti jejich dzezi, znovu to pokracovala.“ /Čtvrteckí/

Kým strana Čtvrteckých ospravedľňuje svoje nepríjateľné novoprichodcov žien vrhnutím zlého svetla už na prvý kontakt týchto žien s osadou (niekoho utopili, z domu ich vyhнали, prišli v gumáčkoch...), druhá strana ospravedľňuje svoju neochotu začleniť sa do novej komunity svojím vyšším sociálnym statusom a z toho prameniacou závisťou domáceho obyvateľstva.

– „Mojá mama bola veľké krásna. Malá dlhé blond kudrnaté vlasy a modré oči. A pršila sem oblečená v krátkej sukničke a v kotníkových topánkach na vysokých podpätkoch. No, ako kosačky, viže? To tu ešte nevideli, ani nevedeli čo to je! V ruke mala kabelku a na sebe taký biely háčkovany prehoz, k tomu mala rovnako háčkovany biely kabučik. Ale ten nenajala na hlavie, sa hambila, držala ho v ruke.“ /Bučanski/

– „Oni mamu veľké nenávideli – odjakživa sveta!“ /Bučanski/

V súčasnosti prebiehajúci „vojnový konflikt“ rozdelil kolóniu na dve nepriateľské strany, z ktorých jednu podľa interného kódu nazývajú stranou Čtvrteckých a druhú stranou Bučanských. Pri analýze rozdielov oboch strán, ktoré napokon, ako sa zdá, vyústili do nezmierniteľného konfliktu, som sa pokúsila prene najst aj adekvátne pomenovanie v „meta“ jazyku. Pri hľadaní vzorov sa mi spočiatku zdalo adekvátne prirovnávať ich k Lévi-Straussovmu modelu „chladného“ a „horúceho“ spoločstva,³ aplikovaného na pravdepodobne najnižšiu sociálnu mikroúroveň (niekoľko rodín). Delením na chladnú a horúcu skupinu by sa síce zaistila požadovaná metaúroveň, nezanechateľnou výhodou tohto delenia by bola neutralita termínov, ktoré žiadnu zo skupín nedeklasujú, ani nevyzdvihujú. Ich nevyhodou je však zataženosť štruktúrálnej teórie, takže toto delenie sa napokon ukázalo zatažené na metaúrovni. Volila som potom radšej cestu hľadania termínov používaných v bežnom jazyku, ako napr. uzavretá a otvorená skupina, alebo konzervatívna a dynamická či flexibilná skupina. Zdanlivo najvýhodnejšie delenie na uzavretú a otvorenú skupinu som napokon zavrhla preto, že bolo príliš statické a dostatočne nevyjadrovalo potenciál oboch

EX 0257 NOV 1976

skupín k zmene, avšak odlišnými mechanizmami. Podobným problémom je aj delenie na konzervatívnu a dynamickú či flexibilnú skupinu. Napokon som volila cestu najmenšieho zla a skupiny som označila termínmi tradičná a progresívna. Priznávam, že sa mi nepodarilo nájsť termíny, s ktorými by som bola úplne spokojná, najmä v prípade termínu najst termíny, s ktorými by som bola úplne so sebou prinášať pozitívne hodnotenie. Najlepším zdôvodnením tohto rozhodnutia bude azda typológia základných znakov oboch skupín, o ktorú som sa pokúsila. Táto typológia nebola zameranou môjho výskumu a vyplynula spontánne a dodatočne z analýzy nahratého materiálu. Domnievam sa tak, že nemohlo dôjsť k nevedomej manipulácii s vypovedaniami navádzacími otázkami. Tradičná skupina zodpovedá doterajšiemu označeniu skupiny tzv. Čtvrteckých a Malackých. Progresívna skupina zodpovedá strane Bučanských.

TRADIČNÁ SKUPINA (konzervatívna, uzavretá skupina), skupina tzv. Čtvrteckých.

a) Pôvodné obyvateľstvo rómskej kolónie Plaveckého Štrťka.

b) Systém rovnocenných dvorov – jestvuje vedomie skupiny (Čtvrteckých), ale skupina vo vnútri nie je štruktúrovaná ani nemá názny hierarchie, nikdy nemali vajdu a nevedia si ani nikoho z nich predstaviť v miestnom zástupiteľstve.

c) Navonok patriarchálny typ rodiny: hoci matka je veľká autorita, zostáva v pozadi, dvory sa nazývajú podľa mužá.

d) Nízka miera individualizmu, v externej komunikácii prevláda skupinový typ komunikácie, prakticky nie je možné získať individuálnu výpoveď.

e) Tradičný systém hodnôt: základnou hodnotou je rodina, viacdenné rodiny, silné čtenie „cigánskej“ spolupatričnosti, vyzdvihovanie chudoby a voľnosti „Cigánov“, „dobry Cigán nemusí pracovať, môže aj kraďnúť, klamať a byť špinavý“.

f) Nižšia sociálna úroveň, všetci sú nezamestnaní, život zo sociálnych dávok, malé chatrče a domčeky s minimálnym vybavením, bez vody a WC.

g) Stereotypne negatívne stanovisko k „bielej“ majorite.

h) Osvojenie exoethnonymu „Róm“ na pasívnej úrovni, v externej komunikácii používané len výnimočne v urádzkach veľkých rozhovorov, v externej komunikácii prevláda ethnonym „Cigán“, v internej komunikácii ide o jediný používaný ethnonym. Ethnonym „Cigán“ sa interne nechápe pejoratívne.

i) Katolícke náboženstvo s prvkami tradičnej rómskej viery, nepríjatie nových náboženských prúdov, osvojenie si stereotypných názorov „bielej“ majority, ktorá je v dedine konzervatívne katolícka (napr. stereotyp odsudzovania Židov).

1997-12-X PATRIARCHÁ

PROGRESÍVNA SKUPINA (dynamická, flexibilná, otvorená skupina), skupina tzv. Bučanských.

a) Pristahovalci do rómskej kolónie z Bučian a ich rodinní príslušníci.
 b) Skupina vo vnútri prejavuje znaky štruktúrovanosti a hierarchie (jednotlivých rodín (táto hierarchia je uznávaná aj tradičnou skupinou, isteže v negatívnom zmysle). Hoci ani táto časť skupiny nikdy nemala vajdu, neoficiálnym vodcom a hlavnou autoritou je muž s internou prezývkou „Velebnosť“ (nepriateľská skupina ho nazýva „Ladín“ podľa teroristu Bin Ladina, čím však tiež potvrdzuje uznávanie jeho autority, hoci v negatívnom zmysle).

c) „Matriarchálny“ typ rodiny – hoci otec je veľká autorita, aktívnejšie navonok sú ženy dvora, resp. jednotlivé domácnosti sa nazývajú podľa žien.

– „U Bučaniak nerozkazujú chlapi. A ten chlap sa môže aj rozhrávať a nepresadiť si svoje.“ /Malack/

– „Po otcovi sa rúha rodakmi (podľa Biblie). Ale oňi tu podľa žien.“ /Bučanski/
 d) Vyššia miera individualizácie, výskumník je schopný získať ucelený záznam od jedného informátora, čo v opáčnej časti kolónie možné nie je.

e) Prijatie nového systému hodnôt (hodnotového systému „bielych“): rodiny s menším počtom detí, dišancovanie sa od „ostatných Cigánov“, odsudzovanie chudoby, nepracovitosti Rómov, krádeže, klanstva a až puristické dodržiavanie hygienických zásad. Verejnou proklamáciou týchto hodnôt sa snažia čo najviac odlišiť od opáčnej „zaostalej“ skupiny „Cigánov“. Táto verejná proklamácia niekedy naberá až neprirodzené hyperbolické podoby: napr. „Ja by som nemohla spraviť potrebu iná ako na záchoďe. Ja, keď ideme do lesa na huby, nosím pre tento prípad so sebou lopatku, aby som špinu po sebe zahrabala“ /Bučanski/. Podobná situácia nastala, keď ma potajomky jedna Bučanka viedla obchvatovým chodníčkom na pomedzie vojnových plotov. Prechádzali sme tak smetiskovým pásmom oboch skupín, ktoré obe skupiny hromadia na periférii svojich obydli. Pri prechádzaní okolo smetiska Bučanských nebolo smetie nijakým spôsobom komentované (akoby nebolo), po prechode na druhú stranu si však moja sprievodkyňa automaticky začala zapchať nos a ostentatívne dávať najavo zhnusenie smetím povahujúcím sa všade naokolo.

ŕ Vyššia sociálna úroveň – viacizbové murované domy so štandardným nábytkom, kúpeľne, splachovacie WC, zavedenie telefónu do rodiny najbohatšieho Róma, ktorý bol istý čas podnikateľom.

g) Prevažne pozitívne stanovisko k „bielej“ majorite, túžba získať „biely“ status.

h) Aktívne používanie etnonymu „Róm“ v externej komunikácii, etnonym „Cigán“ vnímajú jednoznačne negatívne a používajú ho na označenie obyvateľov opáčnej časti kolónie, hlásenie sa k rómskej národnosti (19 členov).

i) Odmietanie tradičnej katolíckej viery i prvkov „rómskej viery“, flexibilita v hľadaní náboženskej identity.

Domnievam sa, že stretnutie oboch typov spoločenstiev nemôže skončiť inak ako konfliktom. O dlhotrvajúcom a stupňujúcom sa pnutí svedčia nielen výpovede oboch strán, ale aj fakt, že nejestuje žiadny priamy a konkrétny dôvod vypuknutia otvoreného konfliktu. Napriek tomu, že „vojna“ začala ešte len pred rokom, na jej bezprostredný dôvod si už nikto nespomína, hoci z jej vypuknutia sa obviňujú obe strany navzájom. Pravdepodobne už nie je možné zrekonštruovať, či ku konfliktu prišlo preto, že jedna strana bola „prichladná“ (uzavretá, tradičionalistická, s konzervatívnym systémom hodnôt a pod.) alebo druhá „príhorúca“ (otvorená zmenám, flexibilná, náchylná prijať nový systém hodnôt aj spôsob života), hoci s najväčšou pravdepodobnosťou možno v prípade rómskej kolónie v Plaveckom Štvrtku hovoriť o oboch alternatívach súčasne. Ani život dvoch generácií, ani nadviazanie pokrvných zväzkov nedokázali tento konflikt oddialiť.

Boh medzi vojnovými plotmi

Boh medzi vojnovými plotmi je „vojnový Boh“. Hoci jeho meno je stále jedno a to isté – Ježiš Kristus – na druhej strane vojnového plota je to už „Dábel“ alebo ešte častejšie „Satan“. Náboženská polarizácia kolónie je zákonným dôsledkom celkovej polarizácie rómskej kolónie v Plaveckom Štvrtku, prebiehajúcej celé desaťročia. Na oživenie viery a uvoľnenie paralelných ciest pri hľadaní duchovna zaregovali obe vtedy ešte len latentne znepríatené skupiny po svojom: „tradičná“ skupina sa ešte viac uzavrela a odmietla cestu experimentovania v náboženskej oblasti, pričom si vyvinula celý rad obranných a ospravedlňujúcich mechanizmov, podporujúcich tento postoj. „Progressívna skupina“ zareagovala presne opačne, stala sa nositeľom, zástancou i štrielom náboženskej zmeny, a tým i „náboženského nepokoja“ v miestnej kolónii. Obe strany priznávajú existenciu permanentného konfliktu ešte pred náboženskou zmenou progresívnej strany. Obe strany však zároveň tvrdia, že práve táto zmena vyhrôtila latentný konflikt do otvoreného.

– „Naši rodičia sa s nima nezohodli. Vtedy nebýli v té seke.“ /Čtvrtecki/

– „Oňi skrže toho Boha sa začali tak vynášať. A nenávisť... Ináč, my sme býli jak sestry. Kamarátski, dobri.“ /Čtvrtecki/

Čtvrtecki/

– „Oni cez nich dostali to umknúti. Z tohoto divuodu to vzniklo, to zlo.“ /
 – „Oni domésti Satana do osady.“ /Čtvrtecki/
 Tak sa napokon proces polarizácie dovrtšil polarizáciou aj v náboženskej oblasti. Dovedy „spoločný Boh“ sa rozdvajil na „Starého“ a „Nového“ Boha, zastupujúcich znepriatelené tábory tradicnej a progresívnej skupiny. Tradiciá skupina zahrnutím „Nového“ Boha obranným mechanizmom uzavretej konzervatívnej skupiny potvrdila status quo a odmietla možnosť akékoľvek zmeny. Progresívna skupina prijatím „Nového“ Boha zavrthla nielen „Starého“ katolíckeho, ale aj tradicného „cigánskeho“ Boha. Rozkštiepením najvyššej náboženskej autority sa proces kryštalizácie konfliktu dovrtšil a posvätil autoritou na najvyššej úrovni. „Do boja vytrhali Bohovia.“

Postoje oboch strán veľmi dobre ilustrujú ich vlastné výpovede. Budem sa tu snažiť prezentovať ich v čo najväčšej miere a interpretácie zasahovať len minimálne.

TRADIČNÁ SKUPINA:

I. náboženská sebaidentifikácia – „rómски katolíci“

– „My máme víru kresťanskú. Hoci do kostela nechodíme, to je skutočná pravda.“

– „Obrázky ale máme.“

– „My nechodíme do kostela, ale veríme.“

– „Do kostela nechodíme ničak, lebo nemáme čas.“

Väčšina členov tradicnej skupiny deklaruje kresťanskú alebo katolícku vieru. Tieto pojmy chápu ako synonymá. Pritom cítia potrebu zdôrazniť a ospravedlniť rómske špecifikum katolíckej viery – neúčasť na aktívnom oficiálnom kulte. Ten totiž implicitne chápu ako vyhradený pre „bielych“.

II. osvojenie náboženských postojov a náboženských stereotypov: najviac sa demonštruje na ostrom odmietaní nových, resp. iných cirkví, denominácií a náboženských hnutí. Najzaujímavejšie sa to prejavuje pri charakteristike nábožensva druhej – progresívnej skupiny, keď dochádza ku kumulácii útržkovitých informácií o rôznych nových náboženských hnutiach – „sektách“ – a ich premietaniu do obrazu o náboženstve znepriateľského tábora. Prostredníctvom internej komunikácie v skupine dochádza k postupnému „nabalovaniu“ týchto externe získaných útržkovitých informácií. Ich premieštaním s realitami, ale opäť útržkovitými informáciami o náboženskej praxi opáčného tábora vzniká obraz akási informačná koláž, ktorá nasycuje informačný prah tradicnej skupiny. Zároveň však ide o skupinový obranný mechanizmus tejto skupiny, ktorý ju utvrdzuje

NOVÝ BOH A STARÝ BOH (KONTRAST) +
 PROGRESÍVNA SKUPINA

jednak vo vedomí nespriateľného postoja opáčnej skupiny a jednak utvrdzuje vedomie o správnosti postoja vlastnej skupiny. V prípade potreby slúži zároveň aj ako ospravedlňujúci prostriedok eventualitych problematických postojov alebo reakcií vlastnej skupiny. Netreba ani dodávať, že celkový obraz vzniknutý informačnou kolážou je negatívny. V tradicnej časti kolone už tento obraz nadobudol charakter stereotypu, pričom absorboval do seba aj všetky predchádzajúce obranné stereotypy negatívneho charakteru. V ďalšej časti budeme demonštrovať uvedené postrely priamo na výpovediach informátorov z tradicnej časti kolonie.

– „A jak kričali tí Rimané, bñje Židai! Kričali, to sú oni /t. j. Bučanskí/. Hádžu kameně, urážäta, oni normálne človeka ukrížajú jak v tom filmu! Oni nahádžu naněho toľko kameněov... Ukamenujú človeka!“

– „Tady vjetšinu povjedaž, že jehovišti sú tí zli.“

– „(...) já sem očula, že neverá, že Panna Mária porodila nepošřvřená!“

– „Doněšla to mezi nich Laděnova žena. (...) A učil sa tčú mezi sebu. Že za to, že smilňá. (...) Bratrance ze sestrancú a tak. To je taká víra. Oni by po správnosti jak sa hovori, oni by nemjeli pýkat krv. Nic. (...) Oni by nemjeli dávat krv. Pres to šetko, si ju dajú. Takže oni nejvjadá vlastně, co sú. Dójde tá sekta ku nim, zahraje im, a už sú očištení. (...) Krvavé nejvjadá, jitrničky a tak. Stromky nerobia, trebárs vánočné stromky si neozdobujú...“

– „Smilňá. Brat, sestra, otec, maci, všeci spjá dohromady. Vánoce neoslavujú.“

– „Na pohreb zavolajú farára. Nepriznajú sa. Povjedaž, že majú takú istú víru jak farár. Oni chcú, aby len pochoval. A Panna Mária nezamťavajú.“

– „Halelujaici si kričia. Babistě. Jehovistě. Chodíli do tý sekty skrze peněize. Získali peněize. Oni si dali národnost cigánsku. (...) Oni nejvjerá na Pannu Mária.“

– „Tato víra nesmí dát krv. Ať keď umre, oni ju skrátka zebervú a pochovajú oni. Tam nesmí ničado zasahovat. Dáblovi upisali svoju dušu. Oni sú proklati.“

– „Na nás vprátávají, že my verime v Satana. Presto šetko, keď my si dávame do kostela křstít dečeká. Keď si dávajú křstít oni, že k nim prěde nějaký šaman a okřstí im to hentam pri kaměli. Pri vodě hentam. A už sú oni okřseni!“

– „My jim kričime vite co? Dáblě –Satan. Lebo oni toho Satana vyuovľavajú. Oni ho v sebe mají. A on im pomáha. S tým pádem, že oni naradz zbohlati! Nemá bñlý co oni mají!“

– „Oni nechodá do kostela. Oni si puscá tam, oně, hrajú na gitary, spřívajú nějak, já nevím, Halelujah... To trvá aspon osm rokú. Oni od nich pýtajú peněize. Bučanskí, od tý sekty. Tá sekta im nějak vypomóže.“

– „My sa nedáme kupit za peněize, ničomu. Za peněize sa dal kupit Juadáš!“